

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. V. Theologiæ habitus sit opinio, aut fides; seu diuina, seu acquisita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

rectè notat S. Thomas hic q. 1. a. 8. si aduersarius aliquod principium reuelatum admittat, tum ex eo argumentari Theologum posse ad probandum aliud contra eundem; sicut ex auctoritate loci; scripturę disputamus contra Sectarios. Est enim hoc proprium Theologię, vt quemadmodum Metaphysica, cum sit suprema scientiarum naturalium, disputat contra negantem sua principia; si modo aduersarius aliquid concedat; ita etiam Theologia

Si verò aduersarius nullum principium reuelatum admittat, tum contra eiusmodi vniuersim negantes principia, non potest quidem Theologia ex proprijs argumentari; potest tamen & satisfacere argumentis obiectis; & credibilitatem fidei probare euidenter, ex generalibus fidei motiuis. Sed quod argumenti genus non est proprium Theologicum, vt rectè etiam notauit Gabriel Vasquez, cum recentioribus Thomistis hic q. 1. a. 8. & satis indicat S. Thomas ibidem, cum dicit, hoc casu *non remanere amplius viam ad probandum articulos fidei per rationem, sed ad soluendum rationes, si quas inducit contra fidem.* Tertius finis Theologię est ostendere, quid ex principijs reuelatis coniequens sit; quod vel maxime argumentationem requirit, vt perse notum est. Patet igitur ex triplici fine, siue actu Theologię, eam esse discursiuam.

4

Assertio III. Theologia est habitus discursiuus, siue argumentatiuus, tum ad probandas ipsius fidei veritates à Deo immediatè reuelatas, veluti principia sua; tum ad conclusiones & coniectaria ex ipsdem fidei principijs deducenda; hocque eius officium potissimum est. Hęc assertio, excepta vltima eius parte, est communis Doctorum, & apertè assertitur etiam à S. Thomā hic q. 1. a. 8. & omnibus Interpretibus; ibidem; vt & à Durando in prolog. q. 1. licet Aureoli. prolog. a. 1. aduersetur, vbi vniuersim contra S. Thomam assertit, *articulos fidei non esse principia in Theologia nostra, sed magis conclusiones.* Et infra ait, *totum studium Theologorum esse ad articulos fidei, quasi ad conclusiones declarandas & defendendas.* Ratio patet tum ex dictis preced. assertionem. Tum quia vtraque argumentatio spectat ad eundem finem Theologię, vt dictum; & procedit ac nititur eadem ratione formali; nimirum principijs reuelatis. Tum quia talis argumentatio non potest spectare ad alium habitum; nam quod Aureolus assensum conclusionis deductę ex duabus creditis seu reuelatis propositionibus, aut ex vna credita & altera necessaria, immediatè non ad Theologiam, sed ad fidem pertinere dicit, cum tamen interim fateatur, fidem non esse habitum discursiuum; id nec inter se satis cohæret; cum ad ipsum vtiq; habitum discursiuum, non ad alium pertineat assentiri conclusioni; & infra q. 5. vberius refelleretur.

Vltima assertionis pars, principalis videlicet officium Theologię esse, deducere conclusiones siue coniectaria ex principijs fidei; quę ipsa principia probare, est doctrina S. Thomę cit. a. 8. item Petri de Aliaco in 1. sent. q. 1. art. 3. & communis Doctorum sententia, vt agnoscit etiam Durandus cit. q. 1. prolog. num. 8. & 48. licet ibidem ipse contrarium asserat. Probatur. Tum quia nulla scientia principaliter ac perse probat sua principia. Tum quia veritates fidei à summa veritate reuelatę, perse non indigent

probationes; sed propositione. Interim facile concedimus, absolute præstantius quippiam esse, ipsas etiam fidei veritates immediatè reuelatas probare; negamus tamen ideo, magis per se ac principaliter id muneris spectare ad habitum Theologię. Ratum sit ergo ac firmum, habitum Theologię esse tum ad hæsiuum; tum discursiuum siue argumentatiuum, iam qualis in specie sit videamus.

DVBIUM II.

Utrum Theologię habitus sit opinio, aut fides; seu diuina, seu acquisita?

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Nec istam quæstionem S. Thomas ex instituto tractat; supponens potius, eam, vti per se elaram, nulla indigere explicatione. Sed quia tamen, tum à veteribus quibusdam Scholasticis S. Thomam consecutus, tum à Recentioribus res hæc in dubium vocata est, necesse est eam ex instituto declarare.

Præsupponenda autem initio est, tam pro huius, quam sequentium aliquot dubitationum explicatione, diuisio intellectuorum habituum ab omnibus recepta, quam habet Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 3. vbi ait: *Sunt autem ea, quibus anima affirmando, aut negando verum dicit, numero quinque. Hęc verò sunt: Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Intellectus. Nam existimatione & opinione fieri potest, vt mentiamur.* Vbi Aristoteles, quinque habitus intellectiuos constituit, quibus semper verum dicitur, quos etiam ea de causa Aristoteles cap. præced. in fine virtutes intellectuales appellat: his subiungit existimationem & opinionem, quibus nonnunquam falli intellectum contingit: quas etiam nonnulli hoc loco pro eodem habent: vt videre est in quibusdam Notis ad libros Ethicorum adiectis, in Editione Venera Anni 1585. Alij communiter distinguunt; & quidem rectius, & magis ad mentem Aristotelis accommodasę; qui particula copulatiua, non autem explicatiua hæc inter se connectit.

Inter hos autem S. Thomas 1. 2. q. 57. a. 2. ad 3. pro existimatione habet *suspicionem*; cum ait: *solus illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, & nunquam falsum: Opinio vero & suspicio possunt esse veri & falsi, & ideo non sunt intellectuales virtutes, vt dicitur in 6. Ethic. cap. 3.* Eodem modo legit Scotus q. 3. prolog. Quę interpretatio & lectio textus Aristotelici videtur esse optima; non solum quia existimatio & opinio per se non differunt, sed etiam quia in græco textu pro existimatione & opinione, apud Aristotelem habetur *ἔσθ' ἡ δόξα καὶ ἡ ὁμολογία*. Significat autem apud græcos *ἔσθ' ἡ δόξα* non tantum existimationem siue opinionem, sed etiam *suspicionem*. Qua de causa apud Aristotelem eo loco, vniuersim septem habituum intellectualium genera recensentur; quinque quibus semper verum dicitur; duo quibus nonnunquam fallimur; nimirum suspicio & opinio. Quo loco opinio generatim accipitur, pro quoocunque assensu probabili fixo, & determinato ad alteram contradictionis partem; quia ratione et-

iam si-

iam fidem humanam comprehendit; ita ut omnis humana fides sit opinio; licet non omnis opinio sit fides propriè loquendo: quanquam & Aristoteles, quandoque fidem generatim pro assensu accepit, ut cum ait lib. 1. Top. cap. 1. *scientiam esse, quæ ex primis, vel ex ijs, quæ per primam fidem acceperunt, deducuntur.*

Vnde secundo notandum, etsi quidem, ut dictum, opinio rectè ac propriè ita generatim accipi possit & soleat, ut etiam humanam fidem comprehendat, tamen apud Scholasticos modo quodam loquendi strictiori, ne dicam magis proprio, hæc duo inter se distingui, ita ut fides humana seu acquisita (prout scilicet à diuina & supernaturali fide distinguitur) dicatur assensus proximè ac immediatè nixus testimonio humano; opinio verò assensus alia probabili ratione nixus, ut notauit Vasquez hic disp. 5. num. 4. licet ibidem addat: *Communiter tamen, inquit, pro eodem usurpamus fidem & opinionem; quod modo superius explicato accipiendum. In eundem sensum Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 2. ait: Fidem dicere, quæ non auctoritati proximè, sed rationi & syllogismo innitatur, absurdum est. Alioquin si prior propositio certa ex fide sit, posterior autem ratione naturæ, probabili conclusionis fides erit, non opinio: quod plane falsum est. Eodem ferè modo loquuntur alij recentiores.*

Aliud quidem præterea discrimen inter fidem & opinionem assignat S. Thomas 2. 2. quæst. 1. a. 4. vbi dicit: Assensum quoad specificationem non à soli obiecti, sed voluntatis etiam motione procedentem, si quidem sit cum dubitatione & formidine alterius partis, esse opinionem: si autem sit cum certitudine, absque tali formidine, esse fidem. Sed hoc discrimen apud Doctores non est ita receptum: & verius est, ut in 2. 2. fusius dicitur, nec de ratione quidem opinionis esse actuale formidinem, ut rectè & ex communi tradit Vasquez ibidem, contra Occamum, Gabrielem, Arriminensem, & Maiorem infra: sed solum, ut quatum est ex vi mediij probabilis, quo tam fides humana, quam opinio nititur, possit quis dubitare. Ab vtraque verò distinguitur fides diuina, quod & certissima est, & quamdiu ipsa in intellectu perdurat, omnem dubitationem prorsus excludit.

His positis, circa propositam dubitationem, loquendo de Theologia propriè, prout est habitus gignens, nutrens, explicans & defendens diuinam fidem, ut supra diximus, sunt tres Doctorum sententiæ. Prima docet, Theologiam esse habitum fidei acquisitam, ita tamen, ut Theologus credat esse certissimam. Ita cum Occamo q. 3. prolog. Gabriele q. 7. prolog. art. 1. Arriminenfi q. 1. a. 4. Maiore q. 4. docet Vasquez hic disp. 1. n. 8. & disp. 5. n. 4. & 5. qui contra citatos addit, posse quoque vocari opinionem; eo quod assensus vel ex solo testimonio humano, vel ex signis, vel ex ratione deductus, fides acquisita appellari consueuerit: Esse autem cum formidine, vel sine illa, parum refert, inquit, ut fides vel opinio dicatur. Fundamentum huius sententiæ est; quod conclusio Theologica non nitatur propositionibus fidei, ut creditis fide diuina, sed acquisita tantum. Hoc enim posito, planè efficitur, habitum Theologiæ solummodo opinatum esse; utpote assensu tantum opinatum, seu fidei humanæ nixum.

Secunda sententia est, habitum Theologiæ esse habitum fidei non humanæ, sed diuinæ & infusæ,

quæ inter virtutes Theologicas numeratur. Tribuitur à Ludouico Molina hic q. 1. a. 2. disp. 2. Scoto; & videturis quidem ita sentire in 3. d. 3. q. 5. q. 7. vbi asserit, eundem habitum esse, quo assentimur articulis fidei, & conclusionibus, quæ ex illis euidenter deducuntur: *scientia, inquit, & intellectus circumloquuntur habitus fidei, perfectum & imperfectum.* Et infra, ad argumentum, quo fuerat illatum, ut in scientia acquisita, ita etiam in infusa, alium debere esse habitum cognoscendi articulos; & alium cognoscendi consequentia vel explicita ex articulis. Respondet, consequentiam non valere: *quia in creditis, inquit, non assentimur propter euidentiam crediti, sed propter veritatem reuelantis; & illa est eadem respectu primorum articulorum, & respectu aliorum explicatorum ex illis; & ideo non est alius habitus vnus & alterius; quia est idem obiectum sub eadem ratione formali.* Ita Scotus.

Et in eundem sensum supra dist. 3. q. 7. v. dixerat, intellectum & scientiam in cognitione infusa, non dicere duos habitus; sed vnum fidei infusæ; qui secundum statum imperfectum dicatur intellectus; secundum perfectum scientia. *Per intellectum & scientiam, inquit, exprimitur fides infusa; ita, quod illa duo non circumloquuntur duos habitus, sed vnum tantum, secundum perfectum, & imperfectum, & c.* Potest enim intellectus dici fides imperfecta, quæ est noticia articulorum primorum: & scientia fides perfecta, quæ est explicita noticia de articulis. *sicut in scilicet naturæ libris intellectus dicitur esse primus, & scientia conclusio.*

Huc ex parte spectat etiam Aureolus q. 1. prolog. a. 2. quatenus & ipse etiam habitum, quo assentimur conclusionibus Theologicis, deductis ex duabus premissis reuelatis, vel ex vna reuelata, & altera euidente, eundem docet esse cum fide; negans videl. ipsum habitum Theologiæ esse adhæsiuum; ut dictum dub. præc. Ratio potissimum est, tum quia etiam conclusiones Theologiæ sunt de fide, & creduntur per fidem. Tum quia non videtur posse assignari essentialis differentia inter fidem & Theologiam.

Tertia verò sententia communis est Theologorum, qui Theologiam tam à fide acquisita, quam infusa distinguunt, ut mox dicitur.

Assertio I. Theologia non est idem habitus cum fide infusa, siue Theologica. Hanc doctrinam vbiq; supponit S. Thomas hic q. 1. vbi docet, Theologiam esse scientiam, sapientiam, & habitum argumentatiuum; fidem autem continere principia Theologiæ, adeoq; esse habitum principiorum respectu eiusdem, ut videre est art. 2. 6. 8. Deinde a. 6. ad 3. docet, Theologiam haberi per studium; cum fides diuina vtiq; sine studio infundatur infantibus. Idem sentit Bonaventura q. 1. prolog. sub fin. vbi apertè fidem à Theologica doctrina distinguit. Idem docet Aureolus q. 1. prolog. art. 3. proposit. 1. quicquid superius dixerit.

Idem habet Durandus quæst. 1. prolog. à num. 6. vbi cum triplicem Theologiæ acceptionem distinxisset; 1. pro habitu, quo simpliciter cognoscitur ea, quæ in facta scriptura traduntur, & modo quo in ea traduntur. 2. pro habitu, quo eadem defenduntur, & declarantur ex quibusdam principijs nobis notioribus. 3. pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis fidei, dicit, Theologiam primo quidem modo acceptam (quæ tamen acceptio huius loci minus propria est) non differre à fide; sed duo-

bus posterioribus modis acceptam supponit esse à fide distinctam. Et ibidem num. 15. ait, per fidem solum assentiri nos alicui, ut reuelatum est à Deo, & non ut est ab alio deductum deductione humana, seu extra scripturam; ubi aperte & recte fidem à Theologia habitu distinguit.

Idem ex communi docent Vega lib. 9. in Concilio Trident. c. 39. Caietanus hic q. 1. art. 1. & seqq. & in 2. 2. q. 1. a. 1. Bannes & Arragonius ibidem, Valentia ibidem, & hic q. 1. p. 3. §. 3. & punct. 5. §. 2. Molina hic q. 1. a. 2. disp. 2. Vasquez loc. cit. disp. 5. num. 5. & 6. Franciscus Albertinus tom. 1. princ. 3. per omnia corollaria. Denique Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 2. redarguens quosdam, qui Theologiæ consequentias dixerunt ad fidem pertinere. ait: *Quæ ratio ridicula est, & iure à plerisque reprehenditur. Est enim facile & apertum fidei Theologiæ q. discrimen, cum fides proximè, & ut sic dicam, immediate auctoritate nuntatur; Theologia verò proximè & immediate ratione. Habent enim se fides & Theologia non aliter, quam habitus principiorum & scientia conclusionum. Ita Canus.*

Neque ab hac sententia vniuersim dissentit Scotus. Is enim in 3. d. 24. q. vn. in responsione ad argumenta secundæ sententiæ aperte dicit, habitum Theologiæ, quo fides defenditur, esse distinctum ab habitu fidei: scito, inquit, quod simplices credunt omnia, quæ Ecclesia, implicite, nec sciunt fidem explicare vel defendere. Ideo illi, qui hoc sciunt, habent habitum distinctum à fide, sed non alio lumine, quam sit fides. Nec iste habitus inuitur principis euidenter notis in aliquo lumine: isto tamen habitu non possent plurimi fideles; quia ille habitus distinctus est à fide. Ita Scotus.

Vnde etiam sententiam Scoti in hunc modum refert Aureolus in prolog. quæst. 1. art. 2. nimirum ex sententia Scoti (cit. lib. 3. distinct. 24. quæst. vnica.) habitum Theologiæ tripliciter sumi posse, primo pro habitu Prophetarum & Apostolorum, & aliorum scribentium libros sacros. 2. pro habitu, qui relinquitur ex sensu literæ scripturarum, eliciens nimirum simplicem assensum eorum, quæ sunt in scriptura. 3. pro habitu qui gignitur ex scripturarum expostione, & dubiorum solutione, & immixtione philosophiæ: & ex his primum esse habitum quendam euidentem fidei altiorem, vti que prophetiæ; secundum esse ipsius fidei; tertium verò habitum, ab utroque præcedente distinctum. Ex quibus patet, hanc esse communem tam veterum, quam recentiorum Scholasticorum sententiam, Theologiam, de qua in præsentis loquimur, esse habitum à fide distinctum.

4. Probatur assertio, primò ex dictis quæst. 1. dub. 1. assert. 3. vbi ex scriptura, & SS. Patribus probauimus, non omnes fideles habere habitum Theologiæ. Certè Augustinus ibidem citatus disertè ait, *hanc scientia non pollere fideles plurimos, etsi polleant ipsa fide plurimum;* & ibidem cognitionem fidei à cognitione Theologica distinguit, ut dictum loc. cit.

Secundo probatur ratione. Tum quia ratio formalis obiectiua, seu obiectum formale Quo, siue ratio assentiendi, vtriusque habitus est diuersissima; nimirum sine discursu, & cum discursu; vt superius obiter ex S. Thoma, Durando, & Cano retulimus, & ex instituto declarabitur quæstione sequenti. Tum quia etiam in scientijs naturalibus habitus principiorum, distinguitur ab ipso habitu conclusionum

& scientiæ, vt docent etiam Scotus loc. cit. in 3. distinct. 35. Durandus 3. d. 33. q. 1. ad 2. & constat ex Aristotele, qui habitum intellectus ponit distinctum ab habitu scientiæ 6. Eth. cap. 3. & 6. idem que supponunt veluti certum Molina loc. cit. Gregorius de Valentia to. 2. d. 4. q. 3. p. 1. & d. 5. q. 3. p. 2. & alij commuiter.

Etsi contrarium docet Vasquez hic q. 1. in comment. a. 1. num. 8 vbi ait: *Theologia, sicut quæcumque scientia, non solum complectitur notitiam conclusionum, sed etiam principiorum, quæ eidem scientiæ propria sunt. Neg. enim vnus est habitus distinctus circa principia, & alius circa conclusiones, sed vnus & idem, extensione maior. Excipio, inquit, principia vniuersalissima, quæ non propria alicuius scientiæ, sed omnibus communiæ sunt: hæc enim ad diuersum habitum spectant.* Sed in primis hæc exceptio non videtur solida ratione niti: cum principia etiam vniuersalissima non aliter se habeant ad vniuersalissimam. hoc est, Metaphysicam scientiam, quam particularia principia (modo sint verè per se nota, quæ in illa scientia non probentur) ad scientias alias. Imò Durandus loc. cit. assertit, per habitum intellectus scientiæ oppositum, ab Aristotele loc. cit. intelligi solum habitum particularium principiorum; non quod vniuersalia ad scientiæ habitum pertineant; sed quod illis sola vi naturali intellectus, sine omni habitu assentiatur; de quo tamen in præsentis non disputo. Deinde ipsemet Vasquez disp. 4. cap. 4. num. 9. ait: *Hoc solo differre intellectum à scientia, quod hæc est per discursum; ille verò sine discursu; in quo nobiscum, conuenit Scotus, &c.* Quod si ergo hæc differentia duos distinctos habitus constituit, quomodo vnus & idem habitus humanæ scientiæ potest sine discursu, & cum discursu assentiri? Atque ex dictis satis etiam patet responsio ad argumenta contrariæ sententiæ superius propofita.

5. Assertio II. *Habitus Theologiæ, simpliciter dictæ (prout fidelium Doctorum proprius est) non est habitus opinatiuus, aut fidei humana siue acquisita.* Ita docet S. Thomas in hac tota quæstione varijs modis. I. quando art. 1. in corp. ait, *sacram doctrinam per reuelationem haberi.* Et ibidem ad 2. hanc scientiam tractare de rebus naturalibus, secundum quod cognoscuntur lumine diuine reuelationis. II. Art. 2. in corp. ait, *sacram doctrinam (ratione adiuncti habitus principiorum) credere principia reuelata sibi à Deo:* & ibid. ad 2. *sacram doctrinam fundari super reuelationem diuinam.* III. Art. 3. in corp. & ad 2. ait, *quæ in diuersis scientijs tractantur sacram doctrinam considerare sub vna ratione, in quantum sunt diuinitus reuelabilia; ut sic, inquit, sacra doctrina sit velut quedam impressio diuine scientiæ.* IV. Art. 4. in corp. rursum docet, *rationem formalem, quam in diuersis scientiarum obiectis attendit esse, quod sint diuino lumine cognoscibilia.* V. Art. 1. in corp. ait, *hanc scientiam habere certitudinem ex lumine diuine scientiæ.* VI. Art. 6. ad 1. ait, *sacram doctrinam non supponere sua principia ab aliqua scientia humana, sed à scientia diuina.* Et ibid. ad 2. dicit, *propriam huius scientiæ cognitionem esse per reuelationem.* VII. Art. 8. in corp. & ad 2. ait, *Theologiam argumentari ab auctoritate, quæ fundatur super reuelatione diuina.* In quibus omnibus locis patet, S. Thomam pro ratione assentiendi Theologiæ nusquam constituitur lumen, seu rationem, seu fidem humanam; sed lumen diuinum & supernaturale ipsius reuelationis diuine.

Idem

Idem docent communiter illi, qui dicunt Theologiam esse scientiam; vt dicitur dub. seq. Speciatim Aureolus quæst. 1. prolog. art. 1. sub fin. vbi dicit, *absonum esse dicere, habitum Theologia non esse nisi opinionem.* Idem aperte docent Caietanus, Canus, Gregorius de Valentia, Molina, Bannes, Zumel, Albertinus locis citatis; qui in hoc etiam conueniunt, ipsam fidem diuinam ac supernaturalem esse habitum principiorum nostræ Theologiae.

Ex quo etiam probatur assertio. Quia habitus ille, qui ex principijs reuelatis, etiam vt creditis fide diuina, per euidenter consequentiam colligit suas conclusiones, ac propterea illis assentitur, non potest esse habitus opinatiuus, aut fidei humanae, sed est eo multo excellentior & certior; vt agnoscit etiam ipsemet Vasquez loc. cit. & disput. 9. num. 12. Sed datur habitus eiusmodi Theologicus, qui ex principijs reuelatis etiam vt creditis diuina fide colligit suas conclusiones, ac propterea illis assentitur, hæcque ipsa est Theologia propria fidelium Doctorum: Ergo habitus iste Theologiae non est habitus opinatiuus, aut fidei humanae; sed eo multo excellentior & certior. Maior constat, quia ratio formalis obiectiua fidei humanae, aut habitus opinatiui, non potest esse supernaturalis, nec etiam euidens; sed solummodo naturalis & ineuidens: cum tamen assensus fidei diuinae utique sit supernaturalis, & nitatur ipsa auctoritate diuina. Idem dico, etiam si principio supernaturali addatur alterum principium euidens; quia nec ista potest esse ratio fidei humanae seu opinionis, vt dictum.

Minor probatur. Quia ex omni principio, quocumque demum assensu credito, possumus inferre conclusionem proportionatam principijs, ipsique assensui principiorum: Ergo etiam ex veritatibus reuelatis, vt creditis fide diuina. Et quia hoc etiam per se bonum est & laudabile; nec viris doctis habitibus fidei habitum, per auxilium gratiæ difficile, utique credendum est, Theologos fideles de rebus fidei differendo, eiusmodi habitum acquirere: idque eo magis, quo fuerint pij magis & illuminati, ac ipsius diuinæ fidei exercitationi additiores. Vt proinde prorsus non videam, qua ratione vniuersim negari possit, dari Theologiae habitum, qui nitatur principijs vt creditis fide diuina. Quod si eiusmodi habitus datur, nulla est dubitatio, quin sit ille ipse Theologiae habitus, de quo disputamus, proprius vt dictum fidelium Doctorum; nam acquisitus ille, vt fatetur ipse etiam Vasquez, potest non minus esse in hæreticis, quoad propositiones, in quibus non errant, quam in Catholicis, vt mox dicitur plurib. infra q. 4. dub. 1. vbi de naturalitate & supernaturalitate habitus Theologici differemus.

Assertio III. Potest tamen in Theologis, etiam Orthodoxis & Catholicis, esse habitus quidam Theologicus, opinatiuus, seu fidei acquisita, etiam de Conclusionibus Theologicis euidenter deductis ex principijs reuelatis. Quoad hoc placet sententia auctorum, quos primo loco retuli; quam ita etiam Anno MDCIX. in Academia Ingolstadtensi publicè docui; ac postea Anno MDCXVIII. cum eandem illic materiam denuo prælegerem, non sine quadam animi voluptate reperi traditam, in edito interim opere, à nostro Christophoro Gil-

lio lib. 1. de Theolog. tractat. 2. cap. 7. numer. 4. & 5.

Probatur assertio I. Vbiunque datur ratio formalis obiectiua habitus opinatiui, illic fatendum est, etiam dari habitum opinatiuum; cum habitus iste ab alijs non differat necessariò ratione obiecti materialis, sed solum per rationem formalem obiecti: sed in Theologis etiam fidelibus, assentientibus conclusionibus Theologicis ob principia reuelata, locum habet ratio formalis obiectiua habitus opinatiui: Ergo, &c. Minor probatur: quia ratio formalis obiectiua habitus opinatiui, sunt principia vt probabili solum ratione, seu fide humana credita: Atqui Theologi fideles conclusiones Theologicas colligentes, etiam ex principijs reuelatis per euidenter consequentiam, sæpe tantum ex ijs principijs argumentantur, vt creditis fide humana, aut probabili ratione; certè quidem ita argumentari facile possunt.

Quod vterius etiam ita probatur. I. Quia talis assensus veritatum fidei non solum honestus & possibilibus est, sed etiam facilis & maximè obuius, si non etiam necessariò præuius ad assensum fidei supernaturalis, vt suppono ex materia de fide: præterquam quod per se constat, non semper teneri hominem assentiri propositionibus fidei, propter rationem obiectiuam supernaturalem. Credibile est ergo, Theologos differentes de rebus fidei sæpe tali solum assensu principiorum esse contentos. Et cum ex omni principio, quocumque demum assensu credito, possumus inferre conclusionem proportionatam principijs, constat etiam ex propositionibus fidei, vt creditis humana fide, seu opinatiuo assensu, inferri subinde ab iisdem conclusiones proportionato assensu erendas, qui non potest non esse opinatiuus, seu fidei cuiusdam humane.

II. Cum ad quemlibet actum fidei diuinæ requiratur præuia inspiratio diuina, seu gratia excitans, vt docetur in 1. 2. quæst. 109. nec is vnquam possit esse peccaminosus, vt ex materia de fide suppono, certè fatendum est, nonnunquam Theologos, etiam Orthodoxos, cum præsertim in disputationis feruore versantur; & quandoque etiam, ob prauitatem circumstantiæ finis, aliarumve circumstantiarum, &c. suas dissertationes saltem veniali quadam macula aspergunt, assentiri propositionibus fidei, non per fidem diuinam, sed solum humanam.

III. Quia ad assensum fidei diuinæ, requiritur apprehensio diuinæ reuelationis: atqui subinde cum ratiocinamur ex principijs etiam reuelatis, non semper apprehendimus in illis diuinam reuelationem, vt experientia videtur constare.

IV. Quia experientia eadem testatur, etiam post amissum fidei habitum, ob vnicum errorem fidei contrarium, de cætero manere in hæretico eandem facilitatem & habilitatem non solum ordinatè & distinctè apprehendendi propositiones; quod ad memoriam & species intelligibiles, quæ remanent, spectat; sed etiam assentiendi illis, & ex illis vt sic deducendi conclusiones Theologicas: atqui habilitas & facilitas illa non potest esse nisi habitus alicuius adhæsiui, ex actibus comparati: si enim præteriti actus nullum habitum post se reliquissent, fatendum

esset, nihil eorum quidem ratione, intellectum ad assensum facilitari, cum actus, præsertim intellectus, non nisi mediante habitu potentiam facilitare soleant: nisi quis omnem rationem & necessitatem habitus acquisiti è medio tollere velit. Quod quidem non satis aduertisse videntur ij, qui cuiusmodi habitatem in solum actuum præteritorum exercitationem referunt, absque villo habitu ex illis relicto. Nec satis etiam aduertunt alij, qui hanc facilitatem tantum retulerunt ad conseruationem specierum, &c. Nec verò talis habitus adhæsiuus potest esse alius, quam opinatiuus, aut fidei humanæ, saltem latè acceptæ, vt dictum. Arque hoc solum probat fundamentum primæ sententiæ superius adductum.

8 Dixi verò in Assertionem primò, *aliquis Theologiae habitus*. Nam vtum hic habitus simpliciter & absolute, adeoque verè & propriè, an solum analogicè dicendus sit Theologiæ habitus, de hoc nolum contendere: quamuis quidem iuxta scripturam, Patrum, ac communem Theologorum phrasin, non nisi analogicè sic dici videatur, cum verè ac propriè non procedat ex principijs reuelatis vt sic, sed quæ putentur reuelata. Hoc certum, iuxta consuetum loquendi vsu Theologorum, & communem sententiam, cum absolute Theologia dicitur, alium multò excellentiorem habitum intelligi, vt dictum.

Dixi secundo, in Theologis etiam Orthodoxis, quia hæreticos posse de propositionibus Theologicis, in quibus non errant, habitum Theologicum opinatiuum analogicè dictum adipisci, per bonas argumentationes, quas de rebus quibusdam fidei habent, per se constat, & à nemine negatur; non magis, quam quod habitum Theologiæ ante hæresin acquisitum retinere possint, vt dictum.

Dixi tertio, de conclusionibus ex principijs etiam reuelatis euidenter deductis; quia de illis, quæ ex principijs solum probabilibus inferuntur, res est per se nota, vt suo loco inferius dicitur dub. sequenti.

DVBIVM III.

Utrum Theologia sit scientia proprie dicta.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2.

1 **A**ctum est hætenus de ijs habitibus, opinione scilicet, & fide humana, (cui ob affinitatem diuinam fidem adiunximus) quibus non semper verum dicitur, quique proinde etiam ab Aristotele, lib. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. à numero virtutum intellectualium excluduntur. Nunc inquirendum est, an Theologia sit aliquis habitus, ex ijs, quos Aristoteles virtutes intellectuales ibidem appellat; nimirum Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Intellectus.

Qua in re notandum primò, apud omnes constare, Theologiam non esse artem; quia non versatur circa factibilia; nec est per se habitus practicus aut

operatiuus, vt inferius dicitur: nec prudentiam; quia non versatur per se & immediatè circa singularia agibilia hic & nunc: nec intellectum, quia non est habitus primorum principiorum per se notorum, & euidentium; sed est habitus discursiuus & argumentatiuus, vt dictum dub. 1. Qua ratione etiam probauimus, non esse habitum principiorum euidentium fidei; qui nonnunquam etiam intellectus latè & quadam analogia dicitur. Solum ergo restat quæstio de scientia, & sapientia.

Notandum secundo, Theologiam latè acceptam, ex parte subiecti, quadruplicem posse distingui. Alia enim primo est increata; quæ in ipso Deo est; vt quidem etiam formaliter esse supponunt Caietanus & Zúmel hic quæst. 1. art. 2. qui asserit eam esse perfectionem simpliciter simplicem; nimirum abstractè acceptam, prout dicit cognitionem sacram certissimam & euidentissimam ipsius Dei rerumque diuinarum. Secundo, alia est in Christo, & beatis, habentibus euidentiam intuitiuam visionis de veritatibus Theologicis. Tertio alia fuit in B. Virgine, Prophetis, & Apostolis Viatoribus, habentibus eandem veritatem euidentiam non in se, sed in attendente; quia nimirum euidentissimam sunt. Quam eiusmodi veritates reuelasse; licet interim nec Deum reuelantem, nec veritates ipsas reuelatas in se euidenter cognoscerent quod quidem possibile fuisse, supponimus hic ex materia de fide, contra nonnullos qui id negant. Quarto denique alia Theologia est in cæteris hominibus Viatoribus; de qua etsi præcipuè hoc loco, vt in tota hac disputatione, agatur, nonnihil tamen vt doctrina plenior sit, & æquiuocationis occasio excludatur, etiam de alijs hic dicendum erit.

2 Notandum tertio, hanc ipsam Theologiam humanam spectari posse vel secundum proprium suum officium & actum, atque adeo secundum ea, quæ ipsi per se conueniunt, quæque ipsius propria sunt; vel etiam secundum ea, quæ ipsi extrinseca sunt & per accidens. Nam per accidens est ipsi Theologiæ, quod Theologus subinde etiam ex principijs euidentibus euidentes conclusiones deducit, non ex ipsius Theologiæ, sed alterius scientiæ naturalis; puta Metaphysicæ, Physicæ, aut etiam Mathematicæ habitu, pro diuersitate obiectorum. Item quod Theologus subinde, ad complementum quoddam suæ doctrinæ, vt etiam aliarum scientiarum, Magistri facere solent, probabiliter duntaxat argumentantur; quod officium propriè ad Topicam pertinet; siue quia vna vel vtraque præmissa solum est probabilis: siue quia etiam consequentia non est euidentis & certa. Item quod Theologus vsu grammaticæ maximè, & linguarum, siue Chronologiæ aut historiæ profanæ, subinde scripturæ sacræ sensum peruestigat, absque vlla consequentia ex principijs reuelatis deducta; siue etiam quod ipsi scripturæ sacræ principijs iam cognitis firmiter & distinctè assentitur; quorum posterior est actus fidei; prior, quatenus per se solum spectatur, prout etiam in aliquo infideli esse potest, absque assensu rebus ipsi in scriptura diuinitus reuelatis adhibito, est actus liberalium artium ac naturalium disciplinarum, vt dictum etiam supra quæst. 2. dub. 2. affert. 2.